

Szerkesztői iroda:
Nagyenyeden
A KIADÓHIVATALBAN
hová
lap szellemi részét illető
közlemények küldendők

Kiadóhivatal:
Wokál János könyvkereskedése
hová
az előfizetések és hirdetések
bérmentesen küldendők.
Kéziratok nem adatkak vissza.

KÖZÉRDEK

Vegyes tartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Előfizetési feltételek:
helyben hához hordva vagy
vidékre postán küldve
egész évre 4 frt,
félévre . . . 2 frt,
negyedévre 1 frt.

Hirdetmények díja:
3 hasábos petit sorért, vagy
ennek helyéért 5 kr.
Bélyegdíjért külön 30 kr.
Nyilttér sora 15 kr.

A jövő zenéje.

A „Felhívás”-ból azt tanuljuk, hogy az igazgató tanács szerint a Bethlen-kollégium theologiai akadémiaja már csak „ideiglenes” és a másik, a kolozsvári az igazi.

Lássuk, hogy állunk hát azzal az igazival?

A közgyűlés kimondta, hogy „a tervezett kettős intézetet Kolozsvárt lehető rövid idő alatt felállítja.” Ez igaz. De azt is megjelölte, hogy mitől függ ezen idő rövidsége! Eme szavakban: „az életbeléptetés idejét akkor fogja megállapítani, a midőn a fedezetről biztosan és részletesen fogott gondoskodni.”

Tehát a felállítás el van határozva, s a tényleges életbeléptetéshez sem kell semmi egyéb csak biztos fedezet, azaz pénz.

A 21-es bizottság, a mint illet, kiszámította a szükségletet és felmutatta fedezetét is 22,500 frtban. A közgyűlés elfogadta és megállapította a szükségletet, de nem fogadta el a kimutatott fedezetet; hanem utasította az ig. tanácsot, hogy más forrásokat kutasson fel.

Az elnem fogadott fedezetnek két nagyobb forrása lett volna. Egyik az államsegély 12 ezer frttal; másik a Bethlen-kollégium, évi 8,500 forinttal. Ezenkívül volt a keblbi domestika és a conversiótöbblet egy—egy ezer frttal. Az utóbbi két kisebb összeget még tán lehetne pótolni imminens-amonnan; de ugyan minő forrás volna képes helyettesíteni a két elsőt? Pedig hát épen ez az, mit a közgyűlés nem is akart és nem is volt jogosult megnyitni.

A jelenlegi államsegélyt (14,000 frt), szegény egyházak és nyomorult fizetésű lelkészek felségítésére szavazza meg évenként az ország-

gyűlés. Mindnyájan tudjuk, hogy a fennálló nagy szükséghez képest még ez az összeg is elenyésző semmiség. Hiszen így is vannak lelkészek, kiknek fizetése alólmarad 300 frton, és tanítók 100 frtos, sőt azon alól álló fizetéssel; általában a lelkészi állomásoknak több felénél, közel háromszáz nem éri el az 500 frt fizetést. Ezen mélyen elszomorító helyzet érthetővé teszi, hogy újabb hatalmas mozgalom indult, az államsegély felemelésének sürgetésére. De még ha a mozgalom sikerre vezetne is, akkor is a nyerendő segélyt utolsó krajczárig azon célra kellene fordítani, mire kértük és mire adatik. Még ha tán az állam eltűrné is, hogy az általa meghatározott célra nyújtott segély céljától elvonassék, de a közgyűlésnek magának nem volna szabad ezt megengednie; a világi tagok humanitása, a jobb állapotban levő papi képviselők collegiális érzelme felemelné tiltakozó szavát ezen embertelen merénylet ellen. Hiszen valódi lelketlenség volna elvonni a könyöradományt az éhezőkötől!

Különben is a mostani államsegélyből már is le van foglalva állandólag évi kétezer forint közigazgatási célokra; ha pedig a megindult mozgalom folytán a segély emeltetnék, az csak azon kikötéssel tétetnék, hogy a jelzett célra fordítottassék.

A mi pedig a másik nagy forrást, a Bethlen alapítványt illeti: minden jel arra mutat, hogy ebből jelenleg kisebb összeggel is megelégednének, és ha nem csalódnunk, úgy látjuk, hogy vannak némelyek a Bethlen-kollégium igazi barátai közül, kik ezen engedékenységgel által tévutra vezetettve, hajlandók volnának némi csekély összegben, pl. 2—3 ezer frtban kialakítani, hogy

a folytonos háborgatástól megmenekedjenek és hogy annál több maradjon a gimnázium szükségére. Mintha bizony az volna most a kérdés, hogy többet vagy kevesebbet vegyenek el a Bethlen alapítványból! Hiszen ama kolozsvári intézet tényleges életbeléptetésére jelenleg 8 ezer frt ép úgy nem elég mint 3 vagy 2 ezer. A kérdés most még csak ez: van-e igénye a Kolozsvárt felállítandó intézetnek a Bethlen alapítványhoz vagy nincs? más szavakkal: kötelese-e avagy jogosult-e a Bethlen-főiskola höz az járulni a mostani intézet szükségéi fedezéséhez vagy nem?

És ha az igény jogosultsága bármi kis összeg által is elismertetett, akkor már azt fogják nézni, hogy mennyire van szükség; miután pedig tény, hogy egyéb fedezet nincs és nem is található; világos, hogy onnan veszik az egészet a hol találják, t. i. a Bethlen alapítványból. Ezen alapítvány egy oly kollégiumnak tétetett, melynek egyik, még pedig első rendeltetése a lelkészképzés. Ha egyszer el lesz ismerve, hogy ezen czimen igénye lehet az alapítványhoz a Kolozsvárt állítandó intézetnek is, akkor igen könnyű lesz így argumentálni:

„az e kerület első rangu szüksége egy jó theol. akadémia; Bethlen G. is erre tette első sorban alapítványát; tehát erre kell első sorban fordítani.” Avagy:

„a többi gimnázium megél évi 22—25 ezer frtból; éljen meg Enyed is; a többi kell theologiára.”

Ha valahol, itt igaz „Principiis obsta!” magyarul: „ha kis ujjadat beadatd, karod is utána megy!”

TÁRCZA.

Emlékezés Nagyenyed pusztulására.

(1849. január 8.)

Szilágyi Farkastól.

A házi asszony és a szomszéd asszonyok jó ételekkel kínáltak, de a fájdalom miatt alig tudtam valamit enni.

Öt napot töltöttem el ezen becsületes emberek hajlékában.

Január 10-én este többi menekülő társaim is ellettek jó helyekre szállásolva.

Ők a következő napon bementek Tordára.

Pogány György Alsófehérmegye alispánja ekkor már Tordán volt s egész odaadással fáradozott, hogy az enyedi menekültek borzasztó helyzetén segítsen, megnyit az adott rendkívüli viszonyok között segítésre lehetséges vala.

A városházánál volt az irodája. Itt intézte T. város tanácsával egyetértőleg a menekültek elszállásolásának ügyét. Pogány pénzeséglyt is osztott szét a menekültek között. Muzsnai Istvánnak pl. ki velem menekült egy darab 10 frtos fokete bankót adott január 11-én. Ilyen arányban juttatta a pénzeséglyt a többi menekülteknek s, míg a rendelkezése alatt álló pénzkészlet bírta.

Menekülő társaim engem nem ismertek. Csak annyit tudtak rólam, hogy Csekelakáról való vagyok és Kercsedén maradtam.

Sándor Józsefné január 14-én Torda piacán megfordulván találkozott Kovács K.-al; tőle menekülése mikéntje felől kérdezősködővén, K. megmondta, hogy velük egy gyermek is menekült, ki magát Csekelakáról valónak

adta ki s Kercsedén maradt. S. J.-né, ki anyámmal egy szálláson volt, sietett haza s a Kovácsról hallott hírt közölte anyámmal.

Nem volt kit azonnal felkeresésemre indítsanak. Az nap este azonban megérkezett Deász vidékéről atyám. Enyed pusztulásának híre hozta Tordára. Atyám más nap korám reggel, egy egylovas szánnal, felkeresésemre indult s Kercsedén meg is talált.

Két hónap óta ekkor láttam először szegény atyámat. Pár órai pihenés után felpakolt a szánra s az nap este bevitt Tordára.

A becsületes Fintáék ruhafélékkel láttak el bőven, hogy az uton meg ne fázzam.

Karolina testvérem is ekkor már Tordán volt. Őt az Ujlaki-féle mentő csapat vette fel Décséről s hozta Tordára.

Elképzelhető szegény anyám öröme, mikor annyi viszontagság után férjét s mindkét gyermekét ujjal maga mellett láthatta.

Az ilyen viszont találkozások megrázó jeleneteit elképzelni igen, de leírni nem lehet.

Az öröm közé azonban keserűség vegyült. Én a fagyás bántalmait miatt nagyon szenvedtem.

Szülőim főleg e miatt Kolozsvárra siettek, hogy ott rendszeres gyógykezelés alá vétessenek.

Velünk jött Sándor Józsefné is s ujjal a ref. Kollégiumban lettünk elszállásolva.

Engemet néhány nap mulva a „Karolina” kórházba vittek be s életem legkeservesebb három hónapját e helyem töltöttem el.

Ez a kórház csakhamar gyuródásig megtelt fagyás vagy egyéb miatt sérült enyediakkal.

Málnási József ref. énekvezér a katasztrófa első órájában 13 ad magával a reformátusok tornyába me-

nekültek s a torony ablakából nézte egész éjszakán a város pusztulását. Reggel társait ott hagyva lejött s a luth. papi lakba vont meg magát. Itt a legnagyobb életveszélyek között forgott azon nap folytán. Kedden (9) estefelé miután Keul I. 40-ed magával, mint Málnási írja „nagy sirások és jajgatások között” pár oláh ismerőse fedezete alatt a papi lakból távozott Málnási ujjal a toronyba szaladt fel. A luth. papi lakból történt távozását, a toronyba visszatérését, a templom hiujában történeteket és az ott lévő csoport nagyobb részének Enyedről menekülését, naplójegyzeteiben eképp adja elő:

„Minekutánna Keulék távoztak, azon gondolkoztam, hogy én, ki egyedül maradtam ott, mit tegyek? hogyan szabaduljak? Mikor e felett gondolkoztam, hallék egy suttogó hangot megszólalni. Figyeltem rá s kivettem, hogy a hang nevémen szólit s azt mondja: „jőjön ki ne féljen semmit”. Erre rejtek helyemből kinéztek s meglátom az öreg papot. Az öreg ujjal int, hogy menjek velők, mert ha itt maradok megölnek.

Én nem mentem. Azt feleltem a derék öregnek, nem megyek, mert ruházatomtól megfősztanak s megfagyok. Inkább öljenek meg itt, hogy sem ruházat nélkül a hideg miatt pusztuljak el s ezzel visszatértem előbbi helyemre.

Kevés idő mulva hallom hogy a konyha ajtaja megnyilik s azon jön be valaki. Egy oláh volt, ki ezt kiáltotta: hová méssz pap? miért térsz vissza házádba? látom te is akasztófára való vagy. Az öreg azzal mentette magát, hogy dohánnyal felt zacsokját felelte honn s ezután tért vissza, holott neki az a gondja vala, hogy engem valami uton módon megmentsen. Bejött ujjal házába s ismételten sürgette, hogy ne féljek, menjek vele, mert itt biztosan megölnek.

(Folyt. követt.)

berismeretem
be fog jutni,
mulni fogja.
k. Tudja mi

BERTALAN.

kr bis fl.
vesch. Qual.)
Fabrik-Depot
Mustar um-

birtoko-
rtesitem,
eit, ugy-
a kor-
lvények-
legelő-
lozsvárt.

ra közhirre
lmi m. kir.
5,757 sz. a,
letével, tö-
elmi vagy
megállapított
891. évben
el pályázat

a külföldön
hető és az
n a hazai
hető és ér-

t. i. Alsó-
ló, Kolozs,
anyos me-
skedő vagy
ri folyamo-
yüket folyó

t kereske-
be. a hon-
ához fel fog
a kereszte-
a bevezett
a közigazga-
bizonyítvány
záról szóló
továbbá a
tött hivatás
és a szán-

15-én.

ra
Zsigmond,
kár.

ODA!

a. „Tigris”

ern követel-

desebb és leg-
aralási forrás-
szobával ren-
gyes család-
befogadhat-
el voltunk a
tuk el a szál-
dószobakkal

és gyors ki-

ijuk esaládi
egyedül az

CH F.

ria” nagy
szobafőnöke.

Ha pedig az említett források bedugatnak, úgy nem marad egyéb, mint

- a) közadakozás,
- b) adó.

Az elsőt megpróbálták a rábeszélés, izgatás sőt gyöngéd nyomás minden kigondolható eszközeivel. 15 év alatt nem gyűlt be annyi, mi egy fél professor fizetését fedezhetné. Melleleg mondván, ebből is okulhattak volna a vezető férfiak. Hiszen ha a hívek csakugyan lelkesednének a tervezett intézetért, azóta csakugyan áldozatokban is nagyobb jelét adták volna ennek!

Ime, ilyenforma fedezettel és kilátással rendelkezik jelenleg azon intézet, melynek kedvéért az enyedi, melynek van közel két millió forint közös alapja, már csak ideiglenesnek tekintenek és pusztulni engednek.

Még csak pár szót a szükségletéről. Ezt a közgyűlés minden megvitátás és megvizsgálás nélkül megállapította 22,500 frtban. Ez tehát törvény volna. De tudjuk, hogy a „szükség” törvényt ront. Már pedig a valódi szükség jóval nagyobb, habár azon mértékre akar felemelkedni, melyen Enyeden állott. Ugyanis:

1. Van tervezve 4 theol. tanár; törvény szerint kell 5. Ez szálláspénzzel együtt évi 2400 frt. Ki van feledve a tanárok korpóttéka és nyugdíj igénye, mi évi 2—4 ezer frt.

2. Konviktusra fel van véve 4000 frt. Kell 60 theologusnak és 20 tanárképezdei növendéknek ebéd, vacsora és kenyér legkevesebb 100 frttal számítva 8000 frt; tehát 4000 frttal több.

3. 80 ifju pénzsegélye, hogy bár valamennyire pótolva legyen azon jövedelem, mit a theologus ifjak Enyeden, a tanárképezde tagjai a kolozsvári gimnáziumban magántanítványaiktól tényleg élveznek, s hogy bár legégetőbb ruhabeli szükségleteiket fedezhessék, kell 5—6 ezer frt; fel van véve csak 2000 frt.

4. Ház építésre is több kell legalább is 30 ezer frttal; a teljes felszerelés is belekerül 20 ezer frtba. Ennek kamata és törlesztése 3000 frttal több kiadás.

5. Épületfenntartás (tanári lakok-é és középületek-é), szolgálat, igazgatás stb. legalább is évi 2000 frt.

E szerint a valódi szükséglet 15—18 ezer frttal több, mint a hogy számítva van; azaz legalább is évi 38—40 ezer frt kell, hogy bár oly módon legyen gondoskodva, miként jelenleg gondoskodva van a Bethlen-kollégium kebelében a theológiáról és theologusokról, és a kolozsvári főgimnázium kebelében a tanárképezde tagjairól.

Mit mondunk tehát?

Az ítélet nagyon egyszerű:

Ha valaki ekkora szükséglet és ilyen fedezeti kilátások mellett is ragaszkodik a Kolozsvárt felállítandó kettős intézet eszméjéhez, s erős meggyőződéssel várja, reméli s megfélelő eszközökkel munkálja az eszme győzelmét: hát azt mondhatjuk tulzó, de tiszteletre méltó idealistának;

de ha valaki minden biztos fedezet nélkül, tisztán levegőben lebegő számításokra, mesterkélten és erőszakkal egyszerre felfujni akarna egy oly alkotmányt, mely az eszmének csak karikatúrája s ennek kedvéért előre megsemmisíteni akarja a meglevő intézetet: az ilyen átlépte már az idealismus legvégső határait is s közeljár az iparlovagok szélhámoságához, a kalandorok romboló vakmerőségéhez!

Az egyházi és iskolai alapítványok sérthetetlenek.

A múlt évi ev. ref. egyházkerületi közgyűlésen csaknem egyhangúlag elvetették azt az indítványt, hogy egy Kolozsvárt felállítandó egyházkerületi theol. akadémia a Bethlen-Collegium vagyonának jövedelméből tartassék fenn. A közgyűlés jogérzete tiltakozott ilyen törvénytelen és minden protestans hagyománnyal ellenkező eljárás ellen. De ez a jogérzet nem volt elég bátor, hogy pozitív törvényben intézkedjék olyan hatalmaskodások ellen,

melyek az egyház egyetemét alkotó községek és iskolák életét fenyegetik.

Az erdélyi ref. egyházkerületben egy néhány uralkodni akaró ember veszélyes egyházi elméletet állított fel. Irásban, szóval hirdetik, hogy minden jog és minden hatalom az egyetemes egyháznál van, az az egyetemes egyház pedig az évenként egyszer összejövő közgyűlésben s az ez általi választott igazgatótanácsbanvan representálva.

Hiában mondja a történelem, hogy a reformált egyház alapja a község. Mikor Erdélyben a cath. egyház szétbomlott: csak egyházközségek alakultak független vagyonekzelési és papválasztási joggal.

Mikor 1564-ben az enyedi zsinaton megalakult az erdélyi ref. superintendencia akkor már virágzó ref. egyházközségek voltak, melyeknek szabad vallásgyakorlata az 1557 évi tordai országgyűlésen biztosított.

Igy alakultak az erdélyi ref. Collegiumok is. Egyetlen egyet sem alapított az egyházkerület, hanem az erdélyi fejedelmek s más alapítók nagylelkűségéből keletkeztek azok. S minden collegium oly czél és jogalanyra volt elismerve, melynek egységét és vagyonát megbontani nem lehet. Az új elmélet csinálói hivatkoznak országos törvényekre s ezek között az 1791 54 és 55 t. cikkre, melyekben az egyházkerület volna minden egyházi és iskolai vagyon tulajdonosának elismerve.

Az idézett törvényben a recepta religiók (bevett vallások) az egyházi és iskolai vagyon békés biztókára nézve nyertek biztosítást, de ebből csak a mi egyházkerületünkben csináltak új elméletet. Ama biztosítás semmi egyebet nem tesz, mint azt, hogy azon javak mindig egyházi javak maradnak és sem az állam sem más egyház azokat el nem veheti. De hát ref. egyház és egyházi vagyon nem képzeltető-e az erdélyi ref. egyházkerület nélkül? Hiszen előbb léteztek ref. egyházközségek és iskolák, mint az egyházkerület! A kerület a községekből és iskolákból alakult egyházi társulat, melynek feladata örököndi amazok vagyona és jogai fölött. Maga az 1791-iki országos törvény is azt rendeli, hogy „Fundationes pro scholis constitutae ad mentem fundatorum administrantur ac dispensantur, super inspectione regia ad easdem quoque extena.” Magyarul: Az iskolák számára rendelt alapítványok az alapítók rendelkezése szerint kezeltessenek és osztassanak ki — ezekre is kiterjedvén a főfelügyelet.

Eddig csak a Bethlen-Collegium alapítványait támadták meg az egyházkerületi mindenhatóság vitáitól. Arra hivatkoznak, hogy ez a donatión az egész egyházkerület számára van hagyva. Pedig az alapító levélben tisztán ez áll a vagyon természetéről: „Eidem Collégio a nobis fundato dedimus, donavimus . . . Introducatu praefatum Collegium in dominium Enyed etc. Statutisque idem eidem.” „Ezen általunk alapított Collegiumnak adtuk, adományoztuk . . . Iktassátok be a nevezett collegiumot Enyed stb. birtokába s adjátok annak tényleges birtokába.” Hát igaz, hogy a ref. egyházé a col. de a collegium nevezet határozottan kizárja azt a magyarázatot, hogy az egyházkerület más intézete számára is felhasználható volna a Bethlen-Collegium jövedelme. Minden Collegium és község az erdélyi ref. egyházé de ezek a magok teljes épségükben együtt alkotják az egyházkerületet. És ettől az értelmezéstől nem szabad eltérnünk, mert halljuk csak meg, mit mond a Szász Domokos püspök és Szász Béla igazgató tanácsos által aláírt múlt évi Munkálata theol. akadémia ügyében: „Nem fog leünni a napirendről az egyház kerületi theologiai akadémia kérdése, a míg a theologiai akadémia nem lesz egész merejében az egyházkerületé a szó abban az igazi jelentésében, a mely szerint nem valamelyik egyes egyházi szervhez, hanem az egész szervezethez, az anyaszentegyház testéhez lesz forradva.” Ezért kellett volna a Bethlen-Collegiumban fennálló és a fejedelem által oda rendelt theol. akadémiát Kolozsvárra vinni, hogy legyen az az anyaszentegyház testéhez forradva.” Míután a kerületi mindenhatóság szerint mindig a többség határozza meg, hogy hol van az anyaszentegyház teste: ez a test lassanként úgy összezugorodhatik, hogy csupán Kolozsvárba szorul. Kivált az egészségesebb és kövőbb tervek, mint a szászvárosi egyház mind oda vonatnak a test táplálására.

Ezért kell tisztán és határozottan kifejezni, hogy minden Collegium, minden község és alapítvány sérthetetlen és az anyaszentegyház az ezek alkotják önálló létükben.

A Bethlen-Collegium.

Ennek a hónapnak 31-én ismét tanácskozássra fogtak összegyűlni az erdélyi ref. reformátusok egyházkerületének közgyűlési tagjai. Összejövetelük és tanácskozásuk mindig teljes mértékben érdekli nemcsak az erdélyi református híveket, hanem a haza minden igaz fiát. Ez az érdeklődés igen természetes. Hiszen a Királyhágó keleti felében a ref. egyház maga a magyarság. Fennállása óta a nemzeti élettel állandólag szorosban össze volt forva minden időben. Össze van forva ma is. Szűkös viszonyok, sok helyt épen nélkülözések közt élő papjai nemzeti missiót teljesítenek. Professorai a magyar tudomá-

nyos életnek tulnyomó számmal kiváló munkásai voltak mindenhá. Közép- és főiskolái a nemzeti idealismusként valának termékeny melegágyai. Főleg és legkivált pedig a Bethlen-Collegium volt az erdélyi reformátusok dicsekedésének és büszkeségének az egész Magyarházban mindenfelé ismert és magaslat tárgyja. És valóban — ha visszatekintünk a múltba — be kell vallanunk, hogy az erdélyi ref. főiskolák közül akkora és oly fontos missiót, mint a Bethlen-Collegium, egyetlenegy sem teljesített. E főiskola volt összes ref. gymnásiumaink közt az egyedüli, mely gazdag jövedelmeinek tekintélyes részét épen a szegény szülők tehetséges gyerekeinek istapolására fordította s ez által lehetővé tette, hogy Erdély legkülönbözőbb részeiből, kivált pedig a legerősebb nemzeti faj lakta vidékekről, a székely földről seregestül tuduljanak ez iskola falai közé mindazok, kiknél nem hiányzott sem a képesség, sem az akarat, hogy a nemzeti intelligencia ama magasabb fokára küzdjék fel magukat, a melyen bármely munkakörbe és bárminő viszonyok közé jutva, mint a nemzeti közéletnek számot tevő faktorai működhetnek. A gyengülő és folyvást fenyegetett nemzeti életnek védelmére és emelésére ez a főiskola bocsátotta ki a leghatalmasabb rajokat minden irányba. Hatását megérezte egész Erdély, de legfőképpen a Marosnak N. Euyedtól délre nyuló vonala. A Bethlen-Collegium nélkül Alsófehérmegye a nemzeti létért vívott harcban kétségteleül elbukik vala s bukását nyomban követi Küküllő, Hunyad és Zaránd. Ezeknek bukása pedig egy jelentős Erdély bukásával.

A Bethlen-Collegium — nem mondunk sokat, midőn ezt állítjuk — Erdélyben a magyar nemzeti életnek és szellemnek legerősebb fellegvára vaia. S fontos feladata van jövőre is.

Ma e fellegvárat fenyegeti erős veszély. Nem külső ellenség ostromolja, hanem saját fia támadtak ellene. Az erdélyi reformátusok egyházkerületének évenként egyszer tartott ülésein két évtized óta már nem egyszer nyújtott a Bethlen-collegium tárgyat a legszembélyesebb harcokra. Avagy van-e Erdélyben csak egyetlen érdeklődő magyar, ki a Bogdán-időszakra és a Collegium ekkori nagy romlására ne emlékezzék. A vezető férfiak bölcsességének akkor sikerült a bajt elhárítani, a romlás kiépülésére utat mutatni.

Jogunk volt azt hinni, hogy az első évtized alatt szerzett keserű tapasztalatok után az enyedi Collegiumot többé nem fenyegeti veszély; csendesesen, zavartalanul folytathatja munkáját. De gyorsan kellett csalódnunk. A múlt évben tartott kerületi gyűlésen ismét eldobott a koczka. Az egyházkerület igazgató tanácsa a theologiai akadémia Enyedről Kolozsvárra áthelyezését javasolta és pedig úgy, hogy a Bethlen-collegium járuljon mintegy 8 ezer forinttal a kolozsvári theologiai akadémia költségei fedezéséhez. Röstelve és fájdalommal kell bevallanunk, hogy még az iskola kötelekbe tartozók között is akadtak olyanok, kik az áthelyezést örömmel fogadták volna, Miféle czélzatok vezették őket nem kutatjuk. Jó hogy a fenyegető veszélyt az egyházkerület legkiválóbb férfainak vállvetett ellentállása legalább egy időre elhárította. Csak egy időre! Mert a közgyűlés óta lefolyt egyetlen rövid év arról győzött meg, hogy a Bethlen-collegium theologia-akadémiáját igen sokan már nem is létezőnek szeretnék tekinteni, s mássokkal is nem létezőnek tekinteni. Az enyedi theologia-akadémia csak „ideiglenes jellegű” mondogatják az ilyenek. Vajjon szabad-e ennek az állapotoknak megmaradni? Szabad-e akkor — midőn a kolozsvári akadémia felállítására még a legvérmesebb reményeknek is most sokkal kevesebb kilátásuk van mint valaha — egy meg levő és feladatának teljes mértékben megfelelni képes intézetre reá nyomni az „ideiglenesség” bélyegét? Szabad-e tanárt és tanítványt az ideiglenesség deprimáló hatása alatt tartani s ez által az egész intézet organikus fejlődése elő gátat vetni, életét megbénítani? Mert hogy ily helyzetben még a gimnázium szervezés fejlődése is megakad, azt csak a vak nem látja. Szabad-e ily állapotot éveken át fentartani? Mert hogy a két évtized óta állandólag álmódott kolozsvári theol. akadémia felállításáig még nagyon sok álmodt lehet álmódni: a felől — úgy hisszük — senki sem kótolkedik Főmilliónál nagyobb összeget tevő tőzét a társadalom még soha sem adott össze olyan czélra, melynek élet-szükségét senki sem érzi.

A dolgok ilyen állapotában erősen hisszük, hogy a Bethlen-collegium ügye az okt. 31-én megnyíló gyűlés folyama alatt ismét napi rendre kerül; milyen alakban és milyen eredménnyel: nem tudjuk. Egyet azonban reménylünk. Reméljük azt, hogy a Bethlen-collegium védelme alkalmával a főiskola szellemi ügyeinek ez idő szerinti intézőit egy táborba látjuk szállani. Mi az egyéni meggyőződés szabadságának igaz barátai vagyunk; de azt hisszük, hogy a főiskola érdeke csak egy és így a feanforgó kérdésben a főiskola vezetőinek meggyőződése is csak egy lehet. A Bethlen-collegium csak addig az a minék az alapító rendelete szerint lenni kell, a míg a theol. akadémia és gim-

názi u
Bagadj
szerv
többé
rőség,
árulás.
háztok
széd se
botor m
jaitok t

az erd
ja

M
kola és
szor ez
hozatot
sessé té
maszot
maga s
sinlette

K
sem ta
sának
telt na
K
á dá z
kéje, h
maga e
volt? r
küzdete
intézet
megfele
a most
hek ho

K
lecsilla
küléee,
rendeze
des mu
nyokna
be szal
megkét
rendkiv
a közö
a kifog
táról é

F
fejleszt
előljár
házker
volna.
ba von
gyait r
járóság
ket tet
de ekk
kován
nasium
iki igé
tanszé

neveze
felvete
rületün

hangu
lozsvár
nagyer
mia á
vasolta
gadtá
kettős
de böl
tés id
a fede
Az en
illető
hogy
tanerő
iglene

dik,
el; m
intéze
anna
tudtu
zik é
a hiv
sere:
által
taltar
lomá

nkásai voltak
idealizmusnak
egkivált pedig
reformátusok
Magyarhazá-
ra. És valóban
ell vallanunk,
és oly fontos
megy sem tel-
sumaink közt
ekintélyes ré-
prekeinek istá-
hogy Erdély
gerősebb nem-
seregestől tö-
iknél nem hi-
gy a nemzeti
tel magukat,
nő viszonyok
ot tevő faktorai
getett nemzeti
bla boesátotta
yba. Hatását
Marosnak N-
bilégium nél-
vivott harc-
omban követi
bukása pedig
mondunk so-
gyar nemzeti
yaia. S fontos
y. Nem külső
ak ellene. Az
venkiut egy-
nem egyszer
envedélyesebb
yetlen érdek-
ollegium ek-
ezérlő férfiak
ni, a romlás
évtized alatt
Collegiumot
zavartalanul
salódnunk. A
eldobatott a
a theologiai
áthelyezését
legium járul-
svári theolo-
elvé és fajda-
a kötelekbe
z áthelyezést
zették őket
t az egyház-
ntállása leg-
öre! Mert a
győzött meg,
aját igen so-
ntani, s má-
yedi theolo-
egü" mon-
az állapo-
b kolozsvá-
b reményü-
mint valah
tékben meg-
eiglenesség"
eiglenesség
egész inté-
tét megbéni-
názium szer-
ak nem látja.
Mert hogy
szvári theol.
mot lehet ál-
m kételkedik
a társadalom
melynek élet-
sszük, hogy
egnyiló gyű-
milyen alak-
gyet azonban
en collegium
einek ez idő
szállani. Mi
barátai va-
érdeke csak
ola vezetői-
Bethlen col-
ndelete sze-
a és gim-

názium benne szerves egészsze olvadnak össze. Ragadjatok ki az élő organismusból akarmelyiket a két szerv közül és a Bethlen-collegium azon percztől kezdve többé nem létezik. E megbontás bárki részéről vakmerőség, de az iskola intézői részéről valóságos bűn és árulás. Ha idegen kezek rombolják kényelmes lakást adó házatok födelét: még várhatjátok és kérhetitek a szomszéd segítségét, de ha magatok segítitek a rombolást: e botor munkával gyanut keltek saját belátástok és zelajatok tisztasága iránt.

Felhívás

az erdélyi ev. ref. egyházkerület közgyűlési tagjaihoz egyházi alkotmányunk érdekében.

II.

Második fontos tárgy: a nagyenyedi Bethlen-főiskola és ebben a theologiai akadémia kérdése. Valahányszor ez a kérdés egyházkerületünk kebelében felszínre hozatott és ezen ősi fejedelmi szép intézet épsége kérdésessé tétetett: mindig évekig húzódoó keserű vizsályt támasztott, melynek áldástalan következményeit nemcsak maga az intézet, hanem egész egyházi közéletünk megérintette.

Ki ne látna be? hogy leggonoszabb ellenségünk sem található alkalmasabb konkolyt egyházunk virágzásának elfolytására, mint a milyent elhiut eme terv ismételt napirendre hozatala és erőszakolása.

Ki ne emlékeznék az 1874-76-ig közöttünk lefolyt ádáz küzdelmekre, miknek nemcsak egyházunk közbékeje, hanem legjelesebb férfaink tekintélye, tisztessége s maga ezen virágzó intézet is csaknem áldozatul esett? míg végül az 1876-iki közgyűlés végeztetett a küzdelemnek, kimondva, hogy „a nagyenyedi theol. tanintézetet tovább is fentartja, a megállapított elveknek megfelelőleg berendezi és a mennyiben az új berendezés a most ráfordítottnál több költséget igényelne, ezen terhek hordozásához maga az egyházkerület is hozzájárul.”

Ezen bölcs határozatot gyorsan követte a kedélyek lecsillapodása, az ellenségkép szemben álló pártok kibékülése, az enyedi kollégium megzavart vagyongyűjének rendezése és az intézet újabb gyors felvirágzása. A csöndes munkásság néhány áldott esztendeje alatt a tudományoknál fényes új csarnoka emelkedett és rendeztetett be szakszerűleg, a gymnasiumi tanárok száma csaknem megkétszereződött, úgy, hogy jelenleg 10 rendes és 5 rendkívüli szakképzett tanerő van alkalmazva; és maga a közoktatási miniszter ur nagy elismeréssel nyilatkozott a kitagadaltan rendről, a tanulmányi állapot kielégítő voltáról és az intézeti épületekről. (Értesítő 44 l.)

Egyidejűleg megkezdődött a theol. akadémia továbbfejlesztése is. Már 1879-ben szervezte és betöltötte az előjáróság a 5-ik theol. tanszéket anélkül, hogy az egyházkerületnek 76-ban megígért segítségét igénybe vette volna. Azonban Dácsi Károly tanár 1881-ben nyugalomba vonulván, az ő tanszéke betöltetlen maradt s tantárgyait néhai Keresztes József vette át. 1887-ben az előjáróság, a ft. püspök ur kezdeményezésére folytán, lépéseket tett amaz ürességben levő 5-ik tanszék betöltésére; de ekkor már, a Bethlen-collegium előjárósága, hivatkozván nagy mérvű építkezéseire, felszereléseire, a gymnasium fejlesztésére tett kiadásaira: kérte, hogy az 1876-iki ígért értelmében, gondoskodjék az egyházkerület ezen tanszék pénzfizetésének fedezetéről.

Ezen kérdés szolgáltatott alkalmat 1888-ban az ugynevezett 21-es bizottság kiküldetésére, s ennek váratlanul felvetett áthelyezési indítványa újra felzavarta egyházkerületünk 12 éves békéjét.

Tudjuk, hogy a mult évi közgyűlés csaknem egyhangulag elvetette ezen bizottság javaslatát, mely a Kolozsvárra tervezett theol. akadémiát és paedagógiumot a nagyenyedi Bethlen-főiskola kebelében levő theol. akadémia átköltöztetésével s részben ezen főiskola terhére javasolta felállítani. Ellenben szavazatok többségével elfogadta azon indítványt, mely kimondja, hogy a tervezett kettős intézetet Kolozsvárt lehető rövid idő alatt felállítja de bölcs óvatossággal hozzá teszi, hogy „az életbeleptetés idejét akkor fogja a közgyűlés megállapítani, a midőn a fedezetről biztosan és részletesen fogott gondoskodni.” Az enyedi előjáróságnak az 5-ik tanszék javadalmazását illető kérésére nézve pedig utasította az ig. tanácsot, hogy az enyedi collegium előjáróságával egyetértve, a tanerőkre nézve netalán időközben előálló hiányokat, ideiglenes tanerők alkalmazásával pótolassa. (H. 62.)

Óhajtottno volna többen, ha jelen esetben a harmadik, (a Zeyk József által benyújtott) indítvány fogadtatik el; mert bár az egyházkerület jogát a tervezett kettős intézet felállítására kétségbe nem vontuk, de láttuk, hogy annak tervével még az indítványozók sincsenek tisztában tudtuk, hogy az egyházkerületnek kellő fedezete hiányzik és azon meggyőződésben voltunk és vagyunk, hogy a hívek áldozatkészségét más égetőbb szükségek enyhítésére: első sorban a felekezeti és nemzetiségi pusztulás által fenyegetett szegény egyházközségek és már tarthatatlanná vált csekély javadalmazásu lelkészi és tanítói állományok felségelésére kell igénybe vennünk; végül azt is

mert a jelzett indítvány elfogadása által megoldást nyert volna azon nehézség is, mi a kérdés napirendre kerülése alkalmat adott volt, t. i. az egyik theologiai tanszék fizetésének fedezete, miután Nagyenyed város közgyűlése egyhangu névszerinti szavazással, nemeslelkűleg felajánlotta ezt ezen tanszék fizetésének átvállalását.

Mindazonáltal megnyugvással fogadtuk a többség által elfogadott határozatot is, mert általa megóvatott a felosztás veszedelmétől, a nagy fejedelem alapítványa és az erre fektetett kollégium épsége: egy az egész magyar nemzetre nézve közmívelődési tekintetben annyira fontos helyen, mint Nagyenyed! és így a többi alapítványokról is elhárított, a logikai egybefüggés szerint azokat fenyegető veszély.

Ezen eredmények után a dolgok akkori állapotában úgy láttuk, hogy derültebb napoknak nézünk elébe s egymással csak buzgóságban vetélkedve hozzáfoghathunk azon nagyfontosságú egyházi ügyek egyértelmű együttes intézéséhez, melyek mindnyájunk áldozatkészségét megérdemlik, és helyes irányu vezetés mellett bizonyára meg is találtak volna.

Csalódtunk. A gyűlés után csakhamar több oly nyilatkozattal, hivatalos és felhivatalos tervelgetésekkel, országosan szétárasztott felhívással, sőt tényleges intézkedésekkel kelle találkozni, melyek mind azon feltételekből indultak ki, mintha a mult évi közgyűlés 62. és 64. jk. számok alatt határozatilag kimondotta volna a nagyenyedi theol. akadémia ideiglenességét. Pedig a mult évi kerületi gyűlés ily határozatot tényleg nem hozott s a jogszerűség és észszerűség szempontjából nem is hozhatott. . . .

De a közgyűlés jogérzetéről sem tehető fel, hogy ily határozatot hozzon. Megengedjük, hogy az alapítványok jogi természetéről általában lehetnek eltérő vélemények, de nem térhet kétség a Bethlen alapítvány intenciójához, mely az ily nemű intézkedést a leghatározottabban kizárja; mert minden vitatást kizárólag áll a tétel, hogy ezen alapítvány egy tanintézetnek, egy „Collegiumnak“ van hagyva, olyan „Collegiumnak“, melynek egyik, még pedig első rendeltetése az, hogy benne Isten igéjének hirdetői képeztesse; a másik pedig azon tudományos kiképzés eszközlése, mit ma a gymnasium együtt alkotják azon „Collegiumot“, mely a Bethlen-alapítványnak örököse. Sem a gymnasium külön, sem a theol. akadémia külön nem nevezhető a Bethlen által alapított és dotált „collegiumnak“, tehát Bethlen örökösének sem. És így jogilag nem szabad valamelyiket eltörölni a nélkül, hogy ez által az alapítványra jogosult collegiumot, tehát magát az alapítványt is, meg ne sértsük és kérdéses ne tegyük. Már pedig közgyűlésünk a 21-es bizottság javaslatának csaknem egyhangu elvetésével eléggé kimutatta, hogy az alapítványokat és azok intencióit sérteni nem akarja, és jogosultnak nem tartja.

A közgyűlés bölcsességével sem egyezett volna, hogy ideiglenesnek nyilvánítsa tényleg feualló intézetet egy olyannak kedvéért, mely még csak in idea van megmelyről kimondta, „hogy az életbeleptetés idejét akkor fogja megállapítani, a midőn a fedezetről biztosan és részletesen fogott gondoskodni,“ melyre azonban jelenleg pénz nincs és a tett tapasztalatok után, erőszak nélkül nem is remélhető.

Mindenek felett pedig arra kérjük közgyűlésünk tagjait, vegyék figyelembe, hogy mennyire elsiertet meg gondolatlan s következményeiben beláthatatlanul káros és veszélyes is lett volna az ideiglenesség deklarációja és huzamos fenntartása! Hiszen ezáltal azonnal és végkép utjalenne állva minden további fejlődésnek. Mert olyan organismus (pedig egy tanintézet organicus test!), melyre a halálítélet kimondott: ideig-óráig még tengődhetik, de életképes működésre, virágzásra és gyümölcsözésre többé már nem is gondolhat, nem is lehet rá sem kedve, sem ereje; vagy ha tán volna is, zsem adatik rá jog és alkalom.

Eléggé igazolják ezt a legközelebbi események. Mióta ez a vita foly, azóta már ürességbe jött Nagyenyeden egy második theol. tanszék is. Mindkettő ideiglenes tanerővel pótoltatott; már pedig minden dologhoz értő tanfőféralja, hogy ideiglenes tanerőkkel, bármily jelesek legyenek is különben, — a lelkészképzés czéljait nem lehet oly biztosan és tervszerűleg elérni, mint az állandó örökkel. Ha valahol, ugy mindennekfelett itt elkerülhetetlen, hogy a tanár ugy a tan társban, mint a jellemképzésben és a papi hivatás teljesítésére való begyakorlásban az egész tanfőjarmra kiszámított összefüggő tervszerint járjon el. Lehetséges-e ez, ha a tanárnak nincs állandó megbízatása? nem is emlíve, hogy a bizonytalan, csak ideig-óráig szóló alkalmazás magukra az alkalmazottakra nézve is sok tekintetben zavaró, sőt bénító hatású; kivált ha maradánságra és állandósításra semmi kilátásuk nincs; aminthogy egy ömágában is ideiglenes intézetnél nem is lehet.

Azt sem nehéz belátni, hogy ezen uton lassanként mind inkább meg fog apadni a rendes tanárok száma, és ha helyöket nem töltjük be újra rendes tanárokkal (mit az intézet ideiglenessége alig engedne meg),

maholnap egész lelkészképzésünk és esetleg gyakran változó tanerőkre lesz bízva; feltéve, hogy ily helyzetben és lyenforma kilátásokkal fognak még, kik ezen terhes feladatra vállalkoznak.

Csaknem feleslegesnek tartjuk megjegyezni, hogy tényleg meglevő theol. akadémiánk hanyatlása épen nem fogja siettetni a tervezett kolozsvári intézet életbe lépését. Ennek ugyanis a mult évi határozat után csak egy akadály van: t. i. a fedezethiány; már pedig látni való, hogy az enyedi theol. akadémia gyngülése, egy krajczarral sem fogja emelni a tervezett kolozsvári intézet hiányzó fedezetét!

De nem is csak a theol. akadémia, hanem az egész Bethlen-főiskola szervezete és fejlődésére is nagy mértékben zavaró és bénító hatású az ideiglenesség erőszakolt vitatása és fentartása; mert ezen bizonytalan, hányatott és izgatott helyzetben, a főiskola többi alkotó részeire nézve sem lehetséges: biztos alapra fektetett terveket készíteni és maradánságra számított intézkedéseket létesíteni.

Ennek illusztrálása végett felemlítjük az ig. tanácsnak azt a intézkedését, mely szerint újra a mult gyűlés 62 és 64 jegyzőkönyvi pontjaira való hivatkozással; felhívta f. évi jul 2-án a nagyenyedi főiskola előjáróságát, hogy készítsen kimerítő részletes tervet a gmásium mintaszerű fejlesztéséről, az internatusról, konvictusról, magántanításról stb. még pedig „a theol. akadémia kérdéséről tárgylagosan abstrahálva“, és a „theol. akadémia igényeitől függetlenül.“

No már a 62 és 64 sz. a. határozatban csakugyan nem található semmiféle logikai alap ily felhívásra! Igenis volt ilyen a 21-es elaboratumában, esahogy azt a közgyűlés csaknem egyhangulag elvetette. Azonban ettől eltekintve is: kérdjük, miként lehet egy a valóságra építő és megvalósításra számító tervet készíteni a kivánt „abstractióval“? Hiszen a theol. akadémia és annak növényekéi tényleg még is ott vannak, egy kollégiumot alkotnak és így a gymnasiumi tanulók internatusát vagy magántanítói felügyeletét csakugyan lehetetlen s nem is volna okos dolog ezektől eltekintve, tehát ezek mellőzésevel rendezni be. Hiszen azon tanintézetekhez, melyeknél theol. akadémia nincs, ellenbe internatus és magántanítói intézmény van, pénzben is keresnek érettebb ifjakat, kik az internatusnak felügyelői és a magántanítói intézménynek fentartói legyenek. Aztán a theol. akadémia igényeit sem lehet nem is szabad oly könnyű szerrel mellőzni! Hiszen az akadémia mégis ott van és a mig ott van, addig tan szükségéi, sőt Bethlen Gábor alapítványa értelmében némimemű „igényei“ volnának! És minő sajátos jogi felfogás volna az, mely szerint a Bethlen-alapítvány nem köteles gondoskodni az ezen alapítványon nyugvó collegium kebelében levő theol. akadémia szükségéről és igényeiről; ellenben köteles volna — miként a mult évi december 27-iki igazgatótanácsai előterjesztésben olvassuk — hozzá járulni a Kolozsvárt állítandó theol. intézet igényeinek fedezéséhez!

Minden efféle mesterkélt és legnagyobb mértékben zavaró intézkedések kuforrása az a hamis föltevés, mint ha a mult közgyűlés kimondta volna a theol. akadémia ideiglenességét; czélja pedig, hogy ezen hamis föltevés újabb meg újabb intézményekkel és bonyadalmakkal megerősítessék, kieroszakoltassék! . . .

De van orvosszere is: egyetlenegy! Az, hogy a kerületi gyűlés nyilvánítsa ki félremagyarázhatatlan határozottsággal, hogy a nagy Bethlen Gábor alapítványát sértetetlennek tekintü és kollégiumát az alapítvány intenciójának megfelelő épségében háborítatlanul és állandólag fentartja.

És ezen orvosszert alkalmaznunk kell haladéktalanul, ha azt nem akarjuk, hogy a nagyhirű collegium Bethleniánum, nemzetünknek és egyházunknak egyik legfelfetettebb kincse, oszlopa, s ezzel együtt egyházkerületünk nyugalma, bekés fejlődése: a legnagyobb veszedelemnek helyrehozhatatlan romlásnak legyen kitéve!

Az aradi várbán 1849—1851. években volt magyar foglyok névsora.

- 332. Schuster Ignác őrnagy. 333. Schweidel tábornok, pesti hadpar. (megfővetett). 334. Schweide Adalbert, százados, Sándorhuszar. 335. Szaa (B. Erti) Ede, százados, Tursky. 336. Sebes Emlt, őrnagy, utász. 337. Simouty József, alezredes, népfelkeltési par. (16 évre) 338. Simonyi Győző, százados. 339. Sklinka Vincze, százados, Sándorhuszar. 340. Skutari György, százados, aradi tőparancsnok. 341. Slonocaky Rudolf, százados, Sándorh. 342. Schöbel Ernő. 343. Sontag Samu, őrnagy, Vilmosh. 344. Somogyi József. 345. Sotfrid Ferdinand, alezredes, utász. 346. Sotfrid Eudre, százados, 43. zalj. 347. Stan-kóczy Antal, százados. 348. Stankó Samu, őrnagy 49. z. alj. 349. Sebő Alajos, őrnagy, cs. huszar. 350. Stankovics Szilárd, százados, Ferd.husz. 351. Stark Karoly. 352. Stetina Lipót, őrnagy, 52. zalj. 353. Szabadfi Sandor, követ, Vas. 354. Szabadfi Adolf fogalmazó, B. ü. m. 355. Szabó József, őrnagy. 356. Szabó Imre, őrnagy, 42.

z. alj. 357. Szabó Vincze, őrnagy, 5. h.ezrel. 358. Szabó János, őrnagy, 104. z. alj. 359 Szali János, követ, Pozsony. 360. Szali Mihály, őrnagy, 1. h.ezred. (kibocsátott.) 361. Takács Lajos, őrnagy, 362. Talián Endre, százados 1. h.ezr. 363. Tamási Lajos, százados, szentesi t. par. 364. Tartler Zsiga, százados, 2. h.ezr. Gr. Teleky Sándor, ezredes, erdélyi h. t. főgondnok, (kibocs.) 366. Gr. Teleky Domokos, százados, 2. h.ezr. 367. Timár Ferdinánd őrnagy, Erdélyben. 368. Tinion Zsiga, őrnagy, főpénztárnok Görgeinél. 369. Török Ignác. 370. Török János alezredes. 371. Török, tábornok. (kötélre). 372. Tománovszky Lajos, százados, Preis. 373. Tomka Károly, 374. Tomka Ferdinánd.

(Folyt. köv.)

VEGYES HIREK.

— **A n-nyedi tisztújítás** főleg pedig a polgármester választás nem engedi pihenni a kolozsvári „Koloszvár” nevű napilap újdonságát, ki a lap ideje 240-dik számában szerkesztőségileg n-nyedi rendes levelezővé lett előléptetve a díjak elengedésével. A fáradhatatlan levelező ur egyik közlebbi e tárgyra vonatkozó eseményében felemlíti egyebek közt, hogy ő mint objektív tudósító kénytelen megjáratni, hogy a polgármester nevén kívül két más vármegyei tisztviselő nevét most még gyakorabban emlegetik a városban, hogy a mostani polgármester egy s más érdemét ő is készséggel elismeri bizonyos korlátok közt, melyek N-nyed határán túl nem terjednek. Itt mi kétségkívül igen örülnénk ha kis városunk olyan polgármesterrel bírna, ki hírnévre egy Bismarckkal, Moltkéval, Stanleyvel vagy Tisza Kálmánnal vetekedhetnék, de e tekintetben úgy tudjuk, más erdélyi városok sincsenek kedvezőbb helyzetben. — kinoses Kolozsvárt sem véve ki De fájdalom! non omnia possumus omnes, s így a n-nyedi levelező magss röptű igényei daczára meg kell elégednünk olyan polgármesterrel ki első sorban saját városának jólétével s előhíradásával törődik, s ki erre való képességének évek hosszú során át számos bizonyítékát nyújtotta. — Ne aggodjék hát a n-nyedi rendes levelező, ha még oly gyakori is lenne az a bizonyos emlegetés s. N-nyed város képviselőiben oly férfiak ülnek, kik előtt mindig városunk közjava lebeg s az ellen nem cselekesznek bárki kedvéért sem.

— **Neerolog.** Salmen Mihály, Salmen Frigyes nagy kereskedő és szeszgyáros bátyja e hó 10-én önmaga vetett véget életének. A végzetes tett elkövetése előtt a falra írt néhány szóval elbueszított övétől, kiket öccse támogatására ajánlott. Jó erőben lévő 70 éves, kevés igényű s mindvégig munkás és takarékos férfi volt. Tettének oka ismeretlen. Övegyet s férjhez ment leányt hagyott hátra. E hó 22-én történt temetésén rokonok és jó ismerősök nagy számmal vettek részt. Legyen nyugalma csendes!

— **A szűret** Nagyenyeden és vidékén vége felé közeledik. Sűrűn szítált az eső s szállongtak a hópelyhek. A sűrűlő őszi szél, az érzékeny hideg s a locs-pocs idő megfosztotta a barátságos összejövetelektől s az általános vigás messze hangzó zajáról híres szűretet minden kedélyességétől s a törökbuszszedés vagy krumliszédés prózai színvonalára süllyesztette. Sokan, kik meszszeföldről utaztak ide a szűret örömeiért, az egész idő alatt szobájukba voltak bezárva. A mennyiség közepén alóli, a minőség azonban igen jó, mivel a hazai vegyes fajok mustja a jobb fekvésekben 14—15 fokot mutat. Az árak nyomottak, a vevők eddig 8—11 frtnál többet nem igen adnak hectoliteréért. Rizling s más nemesebb fajok nem annyira keresettek, s ezekben az áralakulás még nem történt meg.

— **Az alsófehérmegyei orvos-gyógyszerészegylet** könyvtárának öz. Benedek Károlyné ónagsága néhai Benedek Károly balázsfali jeles járásorvos neje 20 darab becses orvosi művet adományozott. Fogadjja az egylet hálás köszönetét!

— **Meghívó.** Az alsófehérmegyei tanító-egyesület központi köre, őszi rendes gyűlését, folyó hó 30-án d. e. 9 órán kezdve, Nagyenyeden, a polgári iskola helyiségében tartja meg. A gyűlés tárgyai: 1. Elnöki megnyitó. 2. Nyilvános tanítást tartanak: Nagler Matild kisasszony és Király Miklós ur. 3. A nyilvános tanítások megbirálása. 4. Értekeznek: Hegedüs Ferencz és Elekes László. 5. Indítványok tárgyalása. E gyűlésre egy a rendes tagokat, mint a tanügy iránt érdeklődő nagyrédemű közönséget mély tisztelettel meghívja, a választmányának folyó hó 5-én tartott gyűlése határozatából. Nagyenyeden, 1890 október hó 23. Bihari István, elnök. Kövér János, jegyző.

— **Féltreértés.** Tanító: „Melyik a legnagyobb folyam Amerikában?” (Mély hallgatás.) „Ki itt a legnagyobb számár? Mond csak bátran: „én vagyok”. Tanítvány: „Tanító ur!”

— **A férjek közt.** Ejnye beh szép zongorája van, mibe került? Második férj: „Házi csendességembe” Első férj: „Ej ha! hát volt házi csendessége?”

— **Képlesen.** Vendég: „Pincéz! vigye el innen ezt a sajtot, mert úgy találom, hogy igen — nyugtalanodik”.

— **Kezdő tánczos.** A nagybácsi unokaöccséhez: „A mint hallom táncolni tanulsz, hát hogy tetszik a keringő?” Unokaöcs: „Meglehetősen, csak az a baj, hogy tánczosnóm mindig elállja az utamat.”

— **Belügyminiszteri intézkedés** a tüzendészeti kormányrendelet kivitele tárgyában. Hivatalos másolat. 72427/V—10. szám. Magyar kir. belügyminiszter. Nagyságos polgármester ur! Walszer Ferencz budapesti gyártulajdonos hozzám benyújtott folyamodványában azt terjesztette elő, hogy a f. évi 48,599. sz. a. belügyminiszteri körrendelet, melylyel a gyár czég előbbi különleges ajánlata az abban foglalt s az eljárásra vonatkozó okoknál fogva visszavonatot, egyes hírlapok és hatósági közegyek által akként magyaráztatik, mintha a körrendelettel a Waiser Ferencz féle budapesti gyár tűzoltó eszközeinek czélszerűsége és alkalmas volta vonatnék kétségsbe s a községek a nevezett gyárral való szállítási szerződések kötésétől eltiltattak volna. — Minek folytán felhívom Nagyságodat, hogy nevezett czéget hivatalos irásban értesítse, miszerint az idézett belügyminiszteri körrendelet sem a nevezett gyár tűzoltó eszközeinek czélszerűségére és alkalmas voltára nem vonatkozik, sem a községek azon jogát, hogy nevezett gyártól tűzoltó eszközöket megrendelhesse, nem vonatkozik. Budapestben 1890. évi október 13-án. Gróf Szapáry s. k.

CSARNOK.

Első kalandom.

(Humoreszk.)

Írta: Bárá Wolzogen Ernő.
Fordította: Lengyel György.

(6. Folyt.)

— „Delirium tremens?!“ Megkövülten néztem a férfi dühös arcába.

— „Igen, fiatal ember! Biztosan megégyesz megkapja, ha már eddig még nem jelentkezett. És most hagyjon békét a spanyol bornak — igyekezzék a fedélzetre, az jót fog önnek tenni. Külömben fel kellene segítenem a lépcsőn.”

Elszaladtam, midőn ez a vad ellenség a hátam mögé állott. Mivel szolgáltam én szegény, ártatlan öszvér ezen sok keserű sértésre? Ténnap egy grádicsról akartak leboxirozni, mivel tekergőnek takartak, ma a lépcsőn fel-lökdösenek, a legmagasabb fokú alkoholizmus gyanuja alatt állván! A véletlen játékatól ez már mégis sok!

Alig tettem lábamat a fedélzetre, máris elveszítettem az egyensúlyt s egész testtel neki estem a melvéd karfájának. — Oh mily felséges a nagy tenger, a habbal fedett zöld hullámok, a delfinek, melyek boldogan ficzánkolnak a kellemes vízben s okos szemekkel kíváncsian vizsgálják Árgónkat és ez az andalító lágy himbálás, mely az elmének oly sajátos működést kölcsönöz! Hatalmas vágy fogott el, gyermekes vágy a klasszikus ó-kor után melynek csak néhány hét előtt mondtam búcsút; egészen a régi görög-korban érzem magamat s készülök Poseidonnak dícső áldozatot mutatni!

Azonban ez a kultusz mindenütt olyan valami erőltetettséggel van összekötve, hogy másképen fejlődött természetemmel nem éreztem összeegyeztethetőnek. Kimondhatatlan rossz érzéssel botorkáltam le ismét a lépcsőn és vánszorogtam kabinomba. A stevadnak megint ágyba kellett segítnie.

Nagyon kevés ideig fektüdtem itt félszendergésben midőn, — legnagyobb ijedségemre — a gonoszlélek, ki a delirium tremensét jövendőlte, gyors léptekkel betopant, hatalmas öklét fenyegetően emelte rám és kiáltott, jobban mondvá ordított:

— „Szerencsétlen, mértéke megtelt! Ezt még sem gondoltam önről! Nem elég, hogy ön testét és lelkét eladta a pálnak árdögének, még ártatlan gyermekét is megpróbálja megmérgezni!”

— „Mi, gyermekem? gagyogám.”

— „Igen, az ön szegény, szerencsétlen gyermeke, kinek tejébe ön alkoholt öntött — ne tagadj, a hölgyek minnyháján megszagolták, a hajó orvos megszagolta, én is megszagoltam! Önnel végeztem — kettős gyilkos! Ezzel becsapta az ajtót.”

Kettős gyilkos! Még csak ez hiányzott! Sötét kétségbeesésben megadtam magamat sorsomnak s megpróbáltam aludni. De nyugalmam nem volt hosszú, mert alig egy fél óra múlva ismét megjelent a stevard jelenteni, hogy az ön szegény, szerencsétlen babym szánalomra méltó ordítása által az egész damenkajütet kétségbe ejti, hogy az anyja az ön szegény, szerencsétlen feleségem már félig halott az izgatottság és kín mián éngem ohajt.

Engem! Én magam is ép oly tehetetlenül fektüdtem, mint egy ma született gyermek.

Nyomatott Wokál Jánosnál Nagyenyeden.

— „Menjen a pokolba!” Ordíték tehetetlen dühömben a küldönczre. Ő is nagyon hatalmasan becsapta magának az ajtót.

(Folyt. köv.)

Felelős szerkesztőség:

Dr. MAGYARI KÁROLY. TÖRÖK BERTALAN.
Kiadótulajdonos: WOKÁL JÁNOS.

Verfälscht schwarze Seide. Man verbrenne ein Musterchen des Stoffes, von dem man kaufen will, und die etwaige Verfälschung tritt sofort zu Tage: Echte, rein gefärbte Seide kräuselt sofort zusammen, verlöschet bald und hinterlässt wenig Asche von ganz hellbräunlicher Farbe. — Verfälschte Seide (die leicht speckig wird und bricht) brennt langsam fort, namentlich glimmen die „Schussfäden“ weiter (wenn sehr mit Farbstoff erschwert), und hinterlässt ein dunkelbraune Asche, die sich im Gegensatz zur echten Seide nicht kräuselt sondern krümmt. Zerdrückt man die Asche, der echte Seide, so zerstäubt sie, die verfälschte nicht. Das Seidenfabrik-Depot von G. Henneberg (K. u. K. Hoflieferant) Zürich versendet gern Muster von seinen echten Seidenstoffen an Jedermann, und liefert einzelne Roben und ganze Stüke porto- und zollfrei in's Haus.

Hirdetés.

A regáleváltság kötvény birtokosait ezennel tisztelettel értesítem, hogy regáleváltság kötvényeit, ugyszintén az ezekre szóló és a kormánytól három évi kamatszelvevényekkel kiadott utalványokat, a legelőnyösebb árban megveszem.

HUTFLESZ KÁROLY, Kolozsvárt.

1706—1890. sz.

Árlejtségi hirdetmény.

A vezetésem alatt álló orsz. fegyintézetben letartóztatott fegyenczeknek házilag kezelt élelmezéséhez az 1891. évben szükségendő marha- és borjúhús szállításnak biztosítása iránt **folyó 1890 év november hó 7-én** d. e. 10 órakor az intézet hivatalos helyiségében zárt ajánlatokkal egybekötött nyilvános árverést tartok, melyhez árlejtségi szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg hogy minden árlejtségi köteles az árlejtségi megkezdése előtt 250 frt készpénzt letenni. Zárt és a borítékon annak megjelölt ajánlatok az egységi áraknak számmal és betűvel pontos megjelölése és 250 frt készpénz melléklése, továbbá annak kijelentése mellett, hogy az illető az árverési feltételeket jól ösmeri, magát azoknak aláveti, fenti határnapig ezen igazgatóságához benyújthatók. Az árverési feltételek minden nap, az intézet kiadó hivatalában naponkint d. e. 8—12 óráig bárki által megtekinthetők.

Nagyenyed, 1890. október 8.

Mecser József,
igazgató.

306—1890 szám.

Árverési hirdetmény.

Alóli: kiküldött végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz 102. §-a értelmében ezennel kizhírre teszi, hogy a balázsfali kir. járásbíróóság 1224—1890. számú végzése által görög keleti esperes Drocu János javára tóháti Mark Pátricius és társai elleni 125 frt tőke, ennek 1886. évi november hó 11. napjától számtandó 6% kamatai és eddig összesen 39 frt 50 kr perköltség követelés erejéig elrendelt kielégítési végrehajtás alkalmával bíróság lefoglalt és 355 frt 50 krra becsült 1 garnitúra öspölgép, járgány és rostával, 4 darab ló, 4 boglya széna, 2 drb öthetős malacz, 375 véka csős törökbuza és 100 véka elegybuzából álló ingóságok nyilvános árverés útján eladottnak.

Mely árverésnek a balázsfali kir. járásbíróósági 1403—1890. sz. kiküldést rendelő végzése folytán a helyszínen, vagyis Tóháton alperesek lakásán leendő eszközölésére 1890-ik évi október hó 27-ik napjának délelőtti 10 órája határidőül kitűztetik és ahhoz a venni szándékozók ezennel oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok ezen árverésen, az 1881. évi LX. t.-cz 107. §-a értelmében a legtöbbet ígérőnek becsáron alól is eladni fognak.

Az elárverezendő ingóságok vételára az 1881. évi LX. t.-cz. 108. §-ában megállapított feltételek szerint lesz kifizetendő. Végül felhívom mindazok, kik az elárverezendő ingóságok vételárából a végrehajtó követelését megelőző kielégítéséhez tartanak jogot, a mennyiben részükre foglalás korábban eszközöltetett volna, és ez a végrehajtási jegyzőkönyvből ki nem tűnik, elsőbbségi bejelentéseiket az árverés megkezdéséig alóli kiküldöttnek vagy írásba beadni, avagy pedig szóval bejelenteni tartoznak.

A törvényes határidő a hirdetménynek a bíróság tábláján kifüggesztését követő naptól számítatik.

Kelt Balázsfalván, 1890. évi október 12-ik napján.

Thát György, kir. bírósági végrehajtó.

Szer
N
A KIA
lap sz
közle
K
Wokál
az elő
bérm
késztat

A tav
természeti
rendeltesé
élet zaja t
honol mind
nyargal az
lombokat,
szeti élet l
mulás, eny
Az ör
tükröződik
ember saja
A mi
lek. Erről
lombok; m
nyek, dug
vések. Az
élet völgyé
rodik kime
és a mit e
nek kapuja
még hama
lanul is k
lyen tul m
Bár o
kálni szere
hajítja, elv
inkben a v
merülünk
esdekelnek
biztató ölé
A föle
raz, haroz
t emetó

Emlék

Ezzel
ajtóhoz me
való küls
gyorsan ki
lévő kapu
a toronyba
az északi v
hátamra há
garádicsa fe
tem, szemb
Hirtelen ell
ijedtet s me
a lépcsőzet
zetten felsza
ten fennebb
hujába be
Sok
pap házába
rabban ére
szerencsétle
hiuban nag
Ők jó
nem merle
Egy
menekülő t
Nem